

Αμοιβαίες υποχρεώσεις κράτους-πολιτών

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Τεκμήρια διαβίωσης και δυνατότητα αμφισβήτησης

ΤΕΛΗ, ΠΡΟΣΤΙΜΑ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ: ΕΙΣΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Τέλη

Πρόστιμα

Εισφορές και συνδρομές

Τροφεία παιδικών σταθμών

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Χρονίζοντα προβλήματα ΔΕΗ

Αποζημίωση επιβατών κατά τη διάρκεια απεργιακών κινητοποιήσεων

Μεταφορές μαθητών

ΔΑΝΕΙΑ

Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων

Ανέκαθεν στην πρώτη γραμμή ενασχόλησης για τον Συνήγορο αλλά και για τη διοίκηση, το ζήτημα των αμοιβαίων υποχρεώσεων κράτους και πολιτών έχει προσλάβει εξαιρετικές διαστάσεις κατά την τρέχουσα κρίσιμη περίοδο. Κατά μία έννοια, εμφανίζεται συμμετρική η δυσκολία των δύο πλευρών να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Ωστόσο στην πράξη δημιουργείται συχνά ένας φαύλος κύκλος αφού η αδυναμία της μιας πλευράς τροφοδοτεί την αδυναμία της άλλης, ενώ τα μέσα που διαθέτουν οι δύο πλευρές είναι μακράν άνισα. Το κράτος διαθέτει σειρά προνομίων, νόμιμων ή και απλώς πραγματικών, δύναται να αιφνιδιάζει, μεταβάλλοντας τους όρους και το πλαίσιο στο οποίο οι πολίτες καλούνται να διαμορφώσουν τη συμπεριφορά τους, να ασκήσουν δικαιώματα ή να εκπληρώσουν υποχρεώσεις. Οι συχνές νομοθετικές αλλαγές και η πληθώρα των εγκυκλίων δημιουργούν ένα ρευστό περιβάλλον για τους πολίτες, οι οποίοι καλούνται να συμμορφωθούν, ενώ ταυτόχρονα το κράτος δεν εμφανίζεται συνεπές στην εκπλήρωση των δικών του υποχρεώσεων. Τα φαινόμενα αυτά πλήττουν περαιτέρω την ήδη κλονισμένη αξιοπιστία του, σε μια εποχή που το κράτος οφείλει να κινητοποιηθεί αλλά και να κινητοποιήσει την κοινωνία για μια δημιουργική υπέρβαση.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Τα ζητήματα που θέτουν οι διαρκείς φορολογικές επιβαρύνσεις κυριάρχησαν στις αναφορές προς τον Συνήγορο και κατά το 2012 (βλ. και *Ετήσια έκθεση 2011*, σ. 31 κ.ε.). Το σύστημα προοδευτικής αύξησης των συντελεστών φορολόγησης ανάλογα με το ύψος του συνολικού εισοδήματος βρίσκεται σε συμφωνία με τις αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης και της φορολογικής ισότητας.

 Οι αρχές αυτές αποτελούν θεμέλιο της δημοσιονομικής πολιτικής στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, αλλά και αναγκαία προϋπόθεση για τη δημιουργία φορολογικής συνείδησης. Παραβιάζονται ωστόσο από τις νέες, αλληπάλληλες φορολογικές επιβαρύνσεις, καθώς εκείνες είναι, τις περισσότερες φορές, δυσανάλογα μεγάλες σε σχέση με την πραγματική φοροδοτική ικανότητα των πολιτών και πλήττουν κατά βάση εισοδήματα επί των οποίων έχει ήδη επιβληθεί ο συνήθης φόρος εισοδήματος.

Ο Συνήγορος δεν συμμετέχει θεσμικά στη νομοθέτηση φορολογικών ή άλλων μέτρων, καθώς η διαμεσολαβητική του αρμοδιότητα αφορά τον έλεγχο της νομιμότητας των ατομικών διοικητικών πράξεων, ενεργειών ή παραλείψεων της διοίκησης. Ωστόσο, υπό το αυξανόμενο βάρος της οικονομικής κρίσης, η οποία πλέον πλήττει το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής κοινωνίας, η ανεξάρτητη αρχή έχει εκφράσει τον προβληματισμό της σχετικά με το κατά πόσο συγκεκριμένες φορολογικές διατάξεις βρίσκονται σε αρμονία με τις αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης και τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας. Επιπλέον, η ανεξάρτητη αρχή τόνισε την αναγκαιότητα διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών κατά τη διαδοχική φορολογική επιβάρυνση, τόσο σε επίπεδο άμεσης φορολογίας (φόρος εισοδήματος, έκτακτες εισφορές και τέλη, φορολογία ακινήτων) όσο και σε επίπεδο έμμεσης φορολογίας (ΦΠΑ, ειδικό φόρος κατανάλωσης κ.λπ.).*

Μεγάλος ήταν κατά το 2012 ο αριθμός αναφορών πολιτών που διαμαρτύρονταν για την επιβολή σε βάρος τους της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης. Σε πολλές περιπτώσεις ο Συνήγορος διαπίστωσε τη νομιμότητα επιβολής της εισφοράς, η οποία εντούτοις, στον βαθμό που εφαρμόζεται

σε εισόδημα που έχει ήδη φορολογηθεί, προκαλεί εύλογες αντιδράσεις των φορολογουμένων. Σε άλλες περιπτώσεις ενεργοποιήθηκε η παρέμβαση του Συνηγόρου καθώς διαπιστώθηκαν προβληματικές διοικητικές πρακτικές κατά την επιβολή του έκτακτου αυτού φόρου. Πέραν των ανωτέρω, ο Συνήγορος εντόπισε κενά στις διαδικασίες ενημέρωσης πολιτών, που δημιουργούν κωλύματα στην άσκηση των νόμιμων δικαιωμάτων τους, όπως στην περίπτωση αμφισβήτησης τεκμηρίων διαβίωσης (βλ. σ. 139-140). Τέλος, το ζήτημα της παραβίασης του φορολογικού απορρήτου εκ μέρους της διοίκησης, μέσω της θυροκόλλησης σημαντικών φορολογικών εγγράφων των φορολογουμένων, διευθετήθηκε με νομοθετική ρύθμιση σύμφωνα με πρόταση του Συνηγόρου (βλ. σ. 142).

ΕΙΔΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης σε θανόντες

Η έννοια του φορολογουμένου ταυτίζεται, κατ' αρχήν, με την έννοια του εν ζωή ατόμου που έχει ικανότητα δικαίου, δηλαδή φέρει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Ωστόσο, όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος από υποθέσεις που εξέτασε, επιβλήθηκε Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης σε φυσικά πρόσωπα που είχαν αποβιώσει πριν από τη νομοθετική θέσπιση του εν λόγω έκτακτου φορολογικού μέτρου. Ο Συνήγορος επισήμανε στις αρμόδιες ΔΟΥ ότι η καταλογιστική του φόρου πράξη πρέπει να εκδίδεται στο όνομα φυσικού προσώπου που βρίσκεται εν ζωή κατά τον χρόνο έκδοσής της. Αντίθετα, η καταλογιστική πράξη που εκδίδεται κατά φυσικού προσώπου μετά τον θάνατό του είναι άκυρη, καθώς στρέφεται κατά ανύπαρκτου, κατά τον χρόνο έκδοσής της, υποκειμένου φορολογικής ενοχής. Οι περισσότερες ΔΟΥ δεν αποδέχθηκαν τις θέσεις αυτές. Για τον λόγο αυτό η ανεξάρτητη αρχή έθεσε

το ζήτημα στο Υπουργείο Οικονομικών, στο πλαίσιο συνάντησης εργασίας, όπου μεταξύ άλλων επισημάνθηκε η διαφορά της εν λόγω εισφοράς από τον φόρο εισοδήματος, όπου η υποχρέωση γεννάται με την απόκτηση του εισοδήματος (υποθέσεις 145633 και 146286/2011).

Απαλλαγή της αποζημίωσης εθελούσιας εξόδου και του εφάπαξ βοηθήματος από την Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά με αντικείμενο το γεγονός ότι οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες συμπεριέλαβαν στο εισόδημα φυσικού προσώπου την αποζημίωση εθελούσιας εξόδου και το εφάπαξ ποσό που έλαβε κατά την αποχώρησή του από την τράπεζα στην οποία υπηρετούσε, εκλαμβάνοντας ως βάση επιβολής της έκτακτης εφάπαξ εισφοράς του 2010 και της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης του 2011 το σύνολο του ποσού. Η διοίκηση απέρριψε κατ' αρχήν το αίτημα για επανεκκαθάριση της έκτακτης εισφοράς ως προς τα εισοδήματα του 2009, τα οποία περιλάμβαναν και την αποζημίωση εθελούσιας εξόδου που είχε καταβληθεί εντός του έτους, επειδή η επανεκκαθάριση αυτή αφορούσε προηγούμενο οικονομικό έτος. Παράλληλα, ενημέρωσε τον πολίτη ότι εκ παραδρομής συνυπολογίστηκε το εφάπαξ βοήθημα για την επιβολή της έκτακτης εισφοράς του έτους 2011, χωρίς ωστόσο να προχωρήσει έγκαιρα η επανεκκαθάριση της εν λόγω εισφοράς.

Ο Συνήγορος τόνισε ότι και τα δύο ποσά εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που προβλέφθηκαν από τους νόμους βάσει των οποίων επιβλήθηκαν οι δύο αυτές έκτακτες εισφορές. Επομένως η αρμόδια υπηρεσία όφειλε να προχωρήσει άμεσα στην επανεκκαθάριση των εν λόγω εισφορών, με ισόποση έκπτωση αυτών των ποσών

από τα εισοδήματα των αντίστοιχων ετών (υπόθεση 145286/2011).

Η παρέμβαση του Συνηγόρου έτυχε θετικής ανταπόκρισης. Με πρωτοβουλία της υπηρεσίας υποβλήθηκαν τροποποιητικές δηλώσεις τόσο για την επανεκκαθάριση της έκτακτης εισφοράς που επιβλήθηκε στα εισοδήματα της χρήσης 2009 όσο και της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης που επιβλήθηκε στα εισοδήματα της χρήσης 2010.

ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗΣ

Με αφορμή τη διερεύνηση αναφορών πολιτών, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες δεν παρείχαν στο κοινό την απαραίτητη πληροφόρηση για τη δυνατότητα αμφισβήτησης των τεκμηρίων διαβίωσης, η οποία προβλέπεται ρητώς στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ). Ως αποτέλεσμα, οι πολίτες κατέβαλαν φόρο για εισοδήματα που δεν απέκτησαν ποτέ. Ο Συνήγορος με πόρισμα στον Υπουργό Οικονομικών επισήμαινε έλλειμμα πληροφόρησης των πολιτών τόσο σε επίπεδο περιφερειακών υπηρεσιών όσο και εκ μέρους της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ), καθώς και άρνηση ή ανεπαρκή καθοδήγηση από πλευράς των αρμόδιων υπαλλήλων.* Τόνισε μάλιστα ότι τα τεκμήρια είναι συνταγματικώς ανεκτά μόνον εφόσον είναι μαχητά, δηλαδή υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να αμφισβητηθούν εκ μέρους των πολιτών στους οποίους επιβάλλονται, σύμφωνα με πάγια νομολογία του ΣτΕ. Παράλληλα, δεδομένης της δυσμενέστατης οικονομικής συγκυρίας που διανύει η χώρα, η διοίκηση όφειλε να επιδείξει ιδιαίτερη ευαισθησία και να προβεί με κάθε πρόσφορο μέσο στη διασφάλιση της πλήρους ενημέρωσης των φορολογουμένων όσον αφορά τη δυνατότητα αμφισβήτησης των τεκμηρίων διαβίωσης.

Το Υπουργείο Οικονομικών, υιοθετώντας τις προτάσεις του Συνηγόρου, εξέδωσε εγκύκλιο απευθυνόμενη προς όλες τις ΔΟΥ και τις λοιπές ελεγκτικές υπηρεσίες της χώρας, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται η διαδικασία ανταπόδειξης και ανατροπής των τεκμηρίων, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα και την ευχέρεια στους πολίτες να τα αμφισβητήσουν.*

ΤΕΛΗ, ΠΡΟΣΤΙΜΑ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ: ΕΙΣΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Η δυνατότητα και η υποχρέωση του κράτους να διαπιστώνει και να επιβάλλει την καταβολή προστίμων, τελών και εισφορών είναι όχι μόνον εύλογη αλλά και αυτονόητη, ιδίως ενόψει της κατάστασης στην οποία έχει περιαγάγει την οικονομία της χώρας η ενδημούσα εισφοροδιαφυγή. Συζητήσιμες ωστόσο από την άποψη της αναλογικότητας, αλλά και της εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος είναι ενίοτε οι μέθοδοι με τις οποίες η διοίκηση προσδιορίζει τις οφειλές, εντοπίζει τους υπόχρεους και εξαναγκάζει την καταβολή. Σε περιπτώσεις όπως η λεγόμενη τακτοποίηση αυθαιρέτων, οι επίμαχες μέθοδοι συνιστούν αλλοίωση του σκοπού του προστίμου και μεταλλάσσουν ένα περιβαλλοντικό μέτρο σε αμιγώς εισπρακτικό. Στις αιφνίδιες αυξήσεις τελών, προστίμων ή τροφείων, οι μέθοδοι αυτές ανατρέπουν κάθε έννοια προστατευόμενης εμπιστοσύνης. Στις διαδικασίες είσπραξης παραβλέπεται κάθε παράμετρος χρηστής διοίκησης. Ο σχετικός κατάλογος δεν έχει τέλος, καθώς εκτείνεται σε ολόκληρο το φάσμα της διοικητικής δράσης.

ΤΕΛΗ

Στις διαδικασίες είσπραξης τελών όπως το ΤΑΠ και το ΕΕΤΗΔΕ φαίνεται να επικρατεί η παράμετρος της πάσης θυσία συλ-

λογής των προϋπολογισθέντων ποσών ακόμη και βάσει τυχαίων ή αμάχητων κριτηρίων, ενώ στα τέλη κοιμητηρίων και σε λοιπές οφειλές προς δήμους οι οικείες διαδικασίες επιβαρύνονται με εγγενή οργανωτικά προβλήματα.

Τέλος Ακίνητης Περιουσίας

Παρεμβαίνοντας έπειτα από αναφορές πολιτών για την επιβολή ΤΑΠ σε πρασιές καθώς και σε χώρους στάθμευσης σε πυλωτή, ο Συνήγορος επισήμανε ότι οι ανοιχτοί χώροι στάθμευσης είναι κοινόκτητοι και κοινόχρηστοι, οπότε επ' αυτών δεν μπορεί να παραχωρηθεί δικαίωμα κυριότητας παρά μόνο δυνατότητα αποκλειστικής χρήσης σε ιδιοκτήτες ορόφων της ίδιας οικοδομής, με αποτέλεσμα να μην περιορίζεται η συγκυριότητα αλλά η χρήση. Εφόσον λοιπόν δεν μπορεί να υπάρξει κυριότητα επί των χώρων αυτών, δεν μπορεί να υπάρξει κύριος ανοιχτού χώρου στάθμευσης ως υπόχρεος για την καταβολή ΤΑΠ, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Αντίθετα, η Διεύθυνση Οικονομικών ΟΤΑ του Υπουργείου Εσωτερικών υποστήριξε ότι με τη σύσταση δουλείας αίρεται εν τοις πράγμασι ο κοινόχρηστος χαρακτήρας και παρέχεται συγκεκριμένη ωφέλεια και συνακόλουθη αξία στην οριζόντια ιδιοκτησία, της οποίας παρακολούθημα είναι η θέση στάθμευσης. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον Υπουργό Εσωτερικών, από τον οποίο δεν έχει μέχρι στιγμής υπάρξει σχετική ανταπόκριση (υποθέσεις 149531, 153671/2012).

Στο συναφές πεδίο αρμοδιότητας των ΟΤΑ, ο Συνήγορος παρενέβη όταν ο Δήμος Θεσσαλονίκης αρνήθηκε αρχικά να προβεί στη διόρθωση του εμβαδού διαμερίσματος που είχε αναγραφεί λανθασμένα στο συμβόλαιο ιδιοκτησίας, μη αποδεχόμενος τα δικαιολογητικά που προσκόμισε ο ενδιαφερόμενος (βεβαί-

ωση μηχανικού, έγγραφο πολεοδομίας, πίνακα ποσοστών και εμβαδών οικοδομής), με τον ισχυρισμό ότι για την αλλαγή των τετραγωνικών μέτρων απαιτείται συμβόλαιο ιδιοκτησίας ή κάτοψη μηχανικού. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, βάσει των διατάξεων περί ΤΑΠ και τέλους καθαριότητας, σε περιπτώσεις αύξησης ή μείωσης της επιφάνειας των ηλεκτροδοτούμενων χώρων αρκεί υπεύθυνη δήλωση, οπότε η απαίτηση συμβολαίου ιδιοκτησίας μεταφέρει αναίτια το διοικητικό βάρος στους πολίτες (υπόθεση 147283/2011).

 Αποδεχόμενος το σκεπτικό του Συνηγόρου, ο δήμος ανταποκρίθηκε θετικά στο συγκεκριμένο αίτημα.*

Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτημένων Δομημένων Επιφανειών

Με παρέμβασή του* προς τον Υπουργό Οικονομικών, ο Συνήγορος έθεσε το σύνολο των προβλημάτων τα οποία τέθηκαν υπόψη του ως προς την επιβολή και τη διαδικασία είσπραξης του ΕΕΤΗΔΕ:

- Επιβολή τέλους σε εργοταξιακές παροχές παρά το γεγονός ότι δεν πρόκειται για ηλεκτροδότηση δομημένων επιφανειών.
- Εξάρτηση της δυνατότητας αλλαγής προμηθευτή ηλεκτρικού ρεύματος από την εξόφληση της τρέχουσας και τυχόν ληξιπρόθεσμων δόσεων του τέλους 2012 ή από την καταβολή 50 ευρώ αν ο καταναλωτής δηλώνει αδυναμία καταβολής όλου του ποσού.
- Μη διόρθωση σφαλμάτων στον υπολογισμό του τέλους 2011 και εσφαλμένος υπολογισμός του για το 2012: Ο Συνήγορος πρότεινε να δοθεί η δυνατότητα διόρθωσης και συμψηφισμού με αίτηση στις ΔΟΥ.
- Επιβολή τέλους σε ιδιοκτήτες ακινήτων οι οποίοι είχαν ζητήσει έγκαιρα τη δι-

ακοπή παροχής ηλεκτρικού ρεύματος αλλά η ΔΕΗ καθυστέρησε να προβεί σε αυτήν.

- Καθυστέρηση διεκπεραίωσης όσων αιτήσεων μείωσης ή απαλλαγής λόγω οικονομικής αδυναμίας είχαν υποβληθεί ηλεκτρονικά.
- Έλλειψη διαδικασίας μερικής απαλλαγής ακινήτων «μεικτής χρήσης», των οποίων η μεγαλύτερη επιφάνεια προορίζεται για βιοτεχνική-βιομηχανική χρήση.
- Επιβολή ΕΕΤΗΔΕ σε μη δομημένες επιφάνειες ή και επί πλασματικών τετραγωνικών, καθώς επ' αυτών επιβάλλεται ΤΑΠ.

Ο Συνήγορος δεν παραγνωρίζει τους έκτακτους δημοσιονομικούς λόγους που οδήγησαν στην επιβολή του ΕΕΤΗΔΕ, πλην όμως είχε εγκαίρως επισημάνει ότι η προβλεπόμενη διαδικασία για τον υπολογισμό και την είσπραξη του τέλους θα επέφερε ιδιαίτερες δυσλειτουργίες. Πρέπει να επανεξεταστεί ο τρόπος υπολογισμού και είσπραξης, ώστε να απεξαρτηθεί από την ηλεκτροδότηση των ακινήτων και να υπολογιστεί στη βάση υπολογισμού του ΕΤΑΚ, η οποία έχει δημιουργηθεί ειδικά για την είσπραξη φόρων.

Ανταποδοτικά δημοτικά τέλη

Ένα από τα ζητήματα που σταθερά επανέρχονται σχετικά με τους ΟΤΑ είναι η επιβολή τελών χωρίς ειδική αιτιολόγηση και κατά παράβαση της αρχής της ανταποδοτικότητας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Δήμου Λαυρεωτικής, ο οποίος επέβαλε ειδικό τέλος αποκομιδής κλαδεμάτων και πάσης φύσεως ογκωδών αντικειμένων βάσει σχετικής πρόβλεψης στον νέο Κανονισμό Καθαριότητας. Από τις σχετικές αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου απουσίαζε οποιαδήποτε αιτιολογία, επίκληση νομοθεσίας ή σχέση αναλογίας μεταξύ ανταποδοτικού τέλους και δαπάνης που απαιτείται για την παροχή της υπηρεσίας,

κατά παράβαση του άρθρου 25, παράγρ. 14 του Ν. 1828/1989 και των σχετικών εγκυκλίων (υπόθεση 144974/2011).

 Με παρέμβαση του Συνηγόρου, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής συνέστησε να επανεξεταστούν οι σχετικές αποφάσεις με κριτήριο την αρχή της ανταποδοτικότητας και τη διασφάλιση της δίκαιης και αντικειμενικής επιβάρυνσης, ο δε δήμος αποφάσισε να παρέχει εφεξής αδαπώς τη συγκεκριμένη υπηρεσία.*

Επιβολή τελών κοιμητηρίου βάσει της ιδιότητας του δημότη

Συνεχίστηκε και κατά το 2012 η πρακτική ορισμένων δήμων να διαφοροποιούν σημαντικά τα τέλη για υπηρεσίες κοιμητηρίου (τέλη ταφής ή παράταση ταφής, τέλη χρήσης οικογενειακού τάφου ή τάφου τριετούς χρήσης, τέλη φύλαξης οστών) με βάση την ιδιότητα των χρηστών ως δημοτών, ετεροδημοτών ή μόνιμων κατοίκων. Ο Δήμος Βούλας χρεώνει στους κατοίκους που δεν είναι δημότες τριπλάσιο ποσό για την παραχώρηση τάφου τριετούς χρήσης, για παράταση ταφής σε τάφο τριετούς χρήσης, καθώς και για τη χρήση οστεοθυρίδων σε σχέση με το ποσό που χρεώνει στους δημότες για τις ίδιες υπηρεσίες. Όπως και στο παρελθόν έχει διαπιστωθεί,* η διαφοροποίηση αυτή συνεπάγεται δυσμενή και αδικαιολόγητα διακριτική μεταχείριση σε βάρος των μη δημοτών, παραβιάζει δε και το άρθρο 6 του ΑΝ 582/1968, σύμφωνα με το οποίο «τα κοιμητήρια είναι προωρισμένα διά τον εντός αυτών ενταφιασμόν παντός νεκρού», ενώ οι δήμοι «υποχρεούνται όπως παραχωρούν χώρον διά τον ενταφιασμόν παντός θανόντος δημότου ή και παντός άλλου εν τη περιφέρεια των θανόντος ανθρώπου». Η έλλειψη χώρων ταφής στα κοιμητήρια των μεγάλων αστικών κέντρων δεν διευθετείται με την επιβολή

διαφορετικών τελών, ούτε αυτό αποτελεί μέτρο αποσυμφόρησής τους. Αντίθετα, στην αντιμετώπιση του προβλήματος θα μπορούσαν να συμβάλουν μέτρα όπως η δημιουργία κέντρων αποτέφρωσης, η πρόβλεψη δυνατότητας παραχώρησης χρήσης τάφου για διάστημα μεγαλύτερο της τριετούς διάρκειας χωρίς αυτό να τον μετατρέπει σε τάφο οικογενειακής χρήσης ή η υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης και φύλαξης των οστών μετά την εκταφή και την ανακομιδή του νεκρού.

Τέλος, διευθύνσεις κοιμητηρίων συνέχισαν την πρακτική της επιβολής τελών για «σιωπηρή» παράταση ταφής, χωρίς δηλαδή προηγούμενη ενημέρωση των ενδιαφερομένων. Αυτά τα τέλη, ανάλογα με τον χρόνο της παράτασης, μπορεί να φτάσουν σε τέτοιο ποσό το οποίο οι πολίτες δεν μπορούν να καταβάλουν, εντός μάλιστα περιορισμένου χρονικού διαστήματος. Συνέπεια αυτών είναι οι ενδιαφερόμενοι να απειλούνται με εκταφή των οικείων τους ή ακόμη και να διαπιστώνουν ότι η εκταφή έχει ήδη γίνει εν αγνοία τους (υποθέσεις 151537, 155121, 156691/2012).

ΠΡΟΣΤΙΜΑ

Στα πρόστιμα για τη λεγόμενη τακτοποίηση αυθαιρέτων, οι εισπρακτικές λογικές και πρακτικές αντιστρατεύονται αυτή καθ' εαυτήν τη συνταγματική επιταγή αποτροπής της αυθαίρετης δόμησης, προσδίδοντας στο μέτρο αμιγώς εισπρακτική λογική. Σε άλλες περιπτώσεις προστίμων, όπως τα στρατολογικά, οι μέθοδοι αυτές ανατρέπουν κάθε έννοια προστατευόμενης εμπιστοσύνης.

Τακτοποίηση αυθαιρέτων

Με την έκδοση και την εφαρμογή των Ν. 3843/2010 και 4014/2011 για τα αυθαίρετα εδραιώνεται ολοένα και περισσότερο η πεποίθηση ότι η διαμορφωθείσα κατά-

σταση, πέραν του ότι είναι αντίθετη με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία του οικιστικού περιβάλλοντος και εισάγει διαχρονική ανισότητα, έχει καταστήσει τη διοίκηση εισπρακτικό μηχανισμό και τους πολίτες δέσμιους προσωρινών και αιφνιδιαστικών ρυθμίσεων. Ενώ οι παλαιότερες διαδικασίες και ρυθμίσεις αναφέρονταν σε νομιμοποίηση του αυθαίρετου ή εξαίρεσή του από κατεδάφιση υπό προϋποθέσεις και με βάση πολεοδομικά κριτήρια, οι νέες μιλούν για «τακτοποίησή» του μέσα σε ένα δεδομένο χρονικό πλαίσιο, μεταθέτοντας στο μακρινό μέλλον κάθε προσπάθεια ενσωμάτωσης των ρυθμίσεων αυτών σε ορθολογικό πολεοδομικό σχεδιασμό. Ωστόσο, κατά το άρθρο 24, παράγρ. 2 του Συντάγματος

 ο νομοθέτης θα έπρεπε να ρυθμίζει τη χωροταξική ανάπτυξη και την πολεοδομική διαμόρφωση της χώρας με βάση σχεδιασμό υπαγορευόμενο από πολεοδομικά κριτήρια, σύμφωνα με την ιδιομορφία, τη φυσιογνωμία και τις ανάγκες της κάθε περιοχής.

Άλλωστε ήδη πριν από την έκδοση του Ν. 4014/2011 το ΣΤΕ είχε κρίνει αντισυνταγματική τη διάταξη του άρθρου 8, παράγρ. 5 του Ν. 3044/2002 με την οποία παρεχόταν η δυνατότητα να εξαιρούνται από την κατεδάφιση αυθαίρετα ανεγερθέντα μετά την έκδοση του Ν. 1337/1983 εντός ή εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και χωρίς κανέναν χρονικό περιορισμό. Κατά τη νομολογία, είναι αντισυνταγματικές οι διατάξεις με τις οποίες επιτρέπεται η εξαίρεση από την κατεδάφιση κατασκευών που ανεγείρονται μετά τη θέσπιση πολεοδομικών κανόνων που τίθενται προς εκπλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και κατά παράβαση των όρων και των περιορισμών δόμησης ή των χρήσεων γης (ΣΤΕ 3337/2011). Η ταυτότητα του νομικού λόγου επιβάλλει την ίδια θεώρηση σε

οποιαδήποτε ρύθμιση εισάγει εξαίρεση από την κατεδάφιση σε μεταγενέστερες των πολεοδομικών κανόνων κατασκευές, στο μέτρο που αυτή δεν μπορεί να ερμηνευτεί στενά (υπόθεση 149933/2012).

Με τις πρόσφατες ρυθμίσεις, με τις οποίες ορίστηκε νέος τρόπος απόδειξης του χρόνου ολοκλήρωσης της αυθαίρετης κατασκευής ή εγκατάστασης της αυθαίρετης χρήσης, σε συνδυασμό με τις επακόλουθες παρατάσεις των προθεσμιών υποβολής των δικαιολογητικών για την υπαγωγή στην επίδικη ρύθμιση, ανατρέπονται όσα ίσχυαν κατά την εισηγητική έκθεση, η οποία έθετε ως απαράβατο όριο την τακτοποίηση της αυθαίρετης δόμησης που πραγματοποιήθηκε μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης του σχεδίου νόμου. Αντί λοιπόν να σταματήσει η αυθαίρετη δόμηση, παρέχεται η δυνατότητα συνέχισής της. Σύμφωνα με την απόφαση 180/2012 της Επιτροπής Αναστολών του ΣΤΕ, «υπάρχει κίνδυνος περαιτέρω βλάβης του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος και δημιουργίας τετελεσμένων καταστάσεων με την πραγματοποίηση και νέας αυθαίρετης δομήσεως. Υπό τα δεδομένα αυτά, [...] να διαταχθεί, ως πρόσφορο μέτρο, μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως ακυρώσεως, η απαγόρευση υποβολής αιτήσεων βάσει δικαιολογητικών πέραν των προβλεπόμενων στον αρχικό νόμο [...] και η διακοπή επεξεργασίας εκείνων από τις ήδη υποβληθείσες αιτήσεις που δεν στηρίζονται στα ως άνω δικαιολογητικά [...] για την απόδειξη του χρόνου ολοκλήρωσεως της κατασκευής ή εγκαταστάσεως της χρήσεως».

Πέραν τούτων, ο Συνήγορος γίνεται αποδέκτης της αντίδρασης των πολιτών για τη διαφορετική αντιμετώπιση που έκαστος εκ των δύο νόμων (3843/2010 & 4014/2011) επιφυλάσσει στους υπό ρύθμιση χώρους. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας

και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), προσπαθώντας να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει τις διατάξεις αυτών, εκδίδει συνεχώς νέες ερμηνευτικές εγκυκλίους, με αποτέλεσμα να «νομοθετεί» μέσα από πράξεις της διοίκησης. Ο Συνήγορος διαπίστωσε από τη διερεύνηση αναφορών ότι δεν υπάρχει σαφής νομοθετική πρόβλεψη για τυχόν διόρθωση στοιχείων όταν διαπιστώνονται ανακρίβειες μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, οπότε και στις περιπτώσεις αυτές πιθανολογείται ότι η αρμόδια υπηρεσία θα επιλύσει το ζήτημα εκδίδοντας νέα ερμηνευτική εγκύκλιο.

Σχετική αναφορά στον Συνήγορο καταδεικνύει τη σύγχυση που έχει δημιουργηθεί από τα νέα δεδομένα ως προς τη μη τακτοποίηση αυθαίρετων εντός δασικών εκτάσεων (άρθρο 23 του Ν. 4014/2011) και το παράπλευρο ζήτημα της υλοποίησης και λειτουργίας του πληροφοριακού συστήματος για τη διαχείριση των δηλώσεων αυθαίρετων κατασκευών του ίδιου νόμου, το οποίο έχει ανατεθεί στο ΤΕΕ. Ο ιδιοκτήτης ξενοδοχειακής μονάδας εντός εκτάσεων πολλών στρεμμάτων στην Αρναία Χαλκιδικής τακτοποίησε τις αυθαίρετες κατασκευές (ουσιαστικά τα μισά κτίρια της μονάδας). Έπειτα από μακρά αλληλογραφία με τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες επιβεβαιώθηκε ο δασικός χαρακτήρας της έκτασης και επισημάνθηκε το γεγονός στην πολεοδομία του Δήμου Αριστοτέλη, η οποία απάντησε ότι δεν είναι αρμόδια, καθώς η τακτοποίηση έχει ανατεθεί στο ΤΕΕ βάσει απόφασης του ΥΠΕΚΑ. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Οικοδομικών και Κτιριοδομικών Κανονισμών (ΔΟΚΚ) διευκρινίζοντας ότι οι πολεοδομίες διατηρούν την αρμοδιότητα να ελέγχουν την ακρίβεια και την αλήθεια των δικαιολογητικών (υπόθεση 130258/2010).

Σε άλλη περίπτωση, πολίτης υποστηρίζει ότι από λάθος του μηχανικού-κατασκευ-

αστή της πολυκατοικίας δηλώθηκαν για την τακτοποίηση του ημιυπαιθρίου μερικά τετραγωνικά παραπάνω, τα οποία όμως αντιστοιχούν σε εξώστη. Παρά τις προσπάθειές του για διόρθωση του λάθους, τα αιτήματά του δεν έγιναν αποδεκτά, αφού, όπως απάντησε η αρμόδια υπηρεσία δόμησης του Δήμου Ελληνικού-Αργυρούπολης, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3843/2010 και των ερμηνευτικών εγκυκλίων, δεν έχει αρμοδιότητα να διορθώνει αιτήσεις που αφορούν τη διατήρηση της αυθαίρετης χρήσης χώρων που έχουν υπαχθεί σε αυτόν τον νόμο, εφόσον έχει γίνει περαίωση. Ο Συνήγορος έκρινε ότι η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα επαχθής για τον πολίτη στη σημερινή δύσκολη οικονομική συγκυρία. Η αρμόδια πολεοδομία απευθύνθηκε στη ΔΟΚΚ και αναμένεται απάντηση (υπόθεση 155591/2012).

Πρόστιμα οδικής κυκλοφορίας και στάθμευσης

Αντικείμενο μεγάλου αριθμού αναφορών αποτέλεσαν τόσο η μεγάλη χρονική καθυστέρηση στην ενημέρωση των πολιτών από τους ΟΤΑ προκειμένου περί προστίμων που είχαν επιβληθεί πριν από την τροποποίηση του ΚΟΚ το 2007 όσο και η μη ασφαλής τοποθέτηση του εντύπου της έκθεσης βεβαίωσης της παράβασης στα οχήματα, με αποτέλεσμα οι πολίτες να μη λαμβάνουν εγκαίρως γνώση. Οι ΟΤΑ διαθέτουν ιδιαίτερα μεγάλο χρονικό περιθώριο για να αναζητήσουν τους οφειλότες των προστίμων, οι δε ενδιαφερόμενοι πληροφορούνται την εκκρεμότητα πολλά χρόνια μετά τη στιγμή της φερόμενης παράβασης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται εύλογες αμφισβητήσεις ή να καθίσταται αδύνατη η απόδειξη τυχόν προηγούμενης εξόφλησης, ενώ παράλληλα ακυρώνεται η δυνατότητα ένστασης ή μερικής καταβολής. Στο σχετικό πόρισμά* του, ο Συνήγορος πρότεινε

στον Υπουργό Εσωτερικών τη νομοθετική ρύθμιση της υποχρέωσης των ΟΤΑ για βεβαίωση των προστίμων του ΚΟΚ εντός 3 ετών από την ημερομηνία της παράβασης και την επίδοση της κλήσης, την αντικατάσταση του εντύπου της κλήσης με αυτοκόλλητο που θα επικολλάται στο όχημα και τη θέσπιση δικαιώματος να καταβάλλεται το ήμισυ του προστίμου σε συγκεκριμένο διάστημα μετά την πρώτη ατομική ειδοποίηση. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης.

Συναφής ήταν η αναφορά ιδιοκτητών ταξί για την έκδοση Πράξεων Βεβαίωσης Παράβασης λόγω στάθμευσης σε παράνομο αυτοσχέδιο χώρο (πιάτσα) στον Δήμο Αλιάρτου. Διαπιστώθηκε αφενός ότι ουδέποτε υπήρξε επίσημη πρόβλεψη χώρου στάθμευσης ταξί στην Αλιάρτο, αφετέρου ότι οι αυτοκινητιστές σταθμεύουν εθιμικά επί σειρά ετών, εν γνώσει και υπό την ανοχή του δήμου, στον επίμαχο χώρο, ο οποίος έχει διαμορφωθεί και σηματοδοτηθεί κατάλληλα από τον ίδιο τον δήμο (υπόθεση 143780/2011).

 Με παρέμβαση του Συνηγόρου, ο δήμος ακύρωσε τις συγκεκριμένες Πράξεις Βεβαίωσης Παράβασης και δεσμεύτηκε να επιλύσει το συντομότερο δυνατό το θέμα του χώρου στάθμευσης ταξί.

Πράξεις Βεβαίωσης Παράβασης και Επιβολής Προστίμου ΟΑΣΑ

Ο Συνήγορος παρενέβη προς τον ΟΑΣΑ σχετικά με την επάρκεια των στοιχείων που αναγράφονται από τους ελεγκτές στην Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης και Επιβολής Προστίμου, και ειδικότερα για περιπτώσεις όπου αμφισβητείται το πρόστιμο λόγω μη αναγραφής του αριθμού δελτίου αστυνομικής ταυτότητας του φερομένου ως παραβάτη ή έλλειψης της υπογραφής του. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι χωρίς αριθμό Δελτίου

Ταυτότητας οι πράξεις δεν είναι νόμιμες, καθώς τα υπόλοιπα στοιχεία είναι επισφαλή. Επιπλέον, υπέδειξε ότι ο νόμιμος τρόπος βεβαίωσης της παράβασης και επιβολής προστίμου περιλαμβάνει

 επίδειξη αστυνομικής ταυτότητας ή άλλου σχετικού αποδεικτικού εγγράφου και συνδρομή αστυνομικού οργάνου για την ταυτοποίηση των στοιχείων σε περίπτωση άρνησης συνεργασίας.

Ο ΟΑΣΑ διαφώνησε επικαλούμενος το γεγονός ότι η ταυτοποίηση στοιχείων πραγματοποιείται από τη ΓΠΣ του Υπουργείου Οικονομικών κατά τη διαβίβαση των προστίμων στην αρμόδια ΔΟΥ για εξόφληση, χωρίς όμως να λαμβάνει υπόψη ότι στο συγκεκριμένο στάδιο τα πρόστιμα ήδη αναζητούνται στο δεκαπλάσιο της αρχικής τους αξίας (υποθέσεις 142655, 145337/2011).

Πρόστιμο ανυποταξίας

Μέχρι πρότινος, η μόνη διοικητική κύρωση που επιβαλλόταν στους ανυπότακτους ήταν η πρόσθετη στρατιωτική υποχρέωση, η οποία οποτεδήποτε μετά την κατάταξη μπορούσε να εξαγοραστεί έναντι ποσού όχι μεγαλύτερου από μερικές εκατοντάδες ευρώ, καταβλητέου ακόμη και τμηματικά (άρθρο 51, παράγρ. 5 του Ν. 3421/2005). Έτσι, κύρια επαπειλούμενη κύρωση παρέμενε η ποινική, η οποία κατά κανόνα αίρεται μετά την κατάταξη. Ωστόσο, με το άρθρο 77, παράγρ. 9 του Ν. 3883/2010 προστέθηκε ως αυτοτελής κύρωση το χρηματικό πρόστιμο, το οποίο με υπουργική απόφαση του 2011 προσδιορίστηκε σε 6.000 ευρώ. Το πρόστιμο είναι ευθύς εξαρχής απαιτητό και υπόκειται σε μηνιαίες προσαυξήσεις, οφείλεται ανεξάρτητα από τυχόν μεταγενέστερη κατάταξη και σε περίπτωση μη καταβολής του αναζητείται με τη διαδικασία του ΚΕΔΕ.

Ο Συνήγορος δεν αμφισβητεί τη νομοθετική επιλογή αύξησης των προβλεπόμενων κυρώσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η αρχή της στρατολογικής ισότητας, επιφυλάσσεται πάντως να εξετάσει το ύψος του καινοφανούς προστίμου υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.

 Σε κάθε περίπτωση όμως, η μετάβαση από το παλαιό στο νέο σύστημα χωρίς την πρόβλεψη μεταβατικής διάταξης είχε ως αποτέλεσμα να ανατραπούν καταστάσεις δημιουργημένης εμπιστοσύνης.

Στρατεύσιμοι των οποίων η ανυποταξία είχε ξεκινήσει υπό το προηγούμενο καθεστώς υπήχθησαν αιφνιδίως στο νέο επειδή κατά τη στιγμή αλλαγής της νομοθεσίας δεν είχαν ακόμη προβεί στην εξαγορά, και μάλιστα μέχρι εκείνη τη στιγμή οι ίδιες οι στρατολογικές αρχές τους καθυσύχάζαν για τα χρονικά περιθώρια διευθέτησης της εκκρεμότητας (υπόθεση 145170/2011). Η πλήρης εξομοίωση του προστίμου ανυποταξίας με το γενικό πρότυπο της πιστοποιημένης και οριστικά καταλογισθείσας οφειλής προς το Δημόσιο είναι αδικαιολόγητα άκαμπτη σε περιπτώσεις όπου εκκρεμούν αιτήματα αναβολής λόγω υγείας ή μόνιμης κατοικίας στο εξωτερικό (υποθέσεις 155522, 156277/2012), τυχόν ευόδωση των οποίων θα μπορούσε να ανατρέψει άρδην την κατάσταση ανυποταξίας. Επιπλέον, η φύση της νέας κύρωσης δεν συμβιβάζεται με τη διατήρηση σειράς ανελαστικών διοικητικών διαδικασιών στο πεδίο της στρατολογίας, όπως η δυνατότητα κήρυξης σε ανυποταξία ακόμη και αν ο στρατεύσιμος, αποδεδειγμένα και ανυπαίτια, δεν είχε καν ειδοποιηθεί ότι καλείται προς κατάταξη (υποθέσεις 157179, 157777/2012).

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Στις εισφορές και στις συνδρομές προς επιμελητήρια ή ασφαλιστικά ταμεία, η

συνάρτηση της καταβολής τους προς άσχετες υποχρεώσεις της διοίκησης υποκρύπτει συγκεχυμένη ή ακόμη και εκδικητική αντίληψη για τη φύση και τον σκοπό των εισφορών.

Καταβολή συνδρομών σε επιμελητήρια ως προϋπόθεση διαγραφής

Το ΕΕΑ και το ΤΕΕ αρνήθηκαν να διαγράψουν μέλη τους χωρίς την προηγούμενη εξόφληση των συνδρομών τους, παρά το γεγονός ότι πληρούνταν οι νόμιμες προϋποθέσεις διαγραφής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να ζητήσουν τη διαγραφή τους από τα μητρώα των οικείων ασφαλιστικών φορέων, καθώς ο νόμος ορίζει ως προϋπόθεση την προηγούμενη διαγραφή από τα μητρώα των επιμελητηρίων. Έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΕΕΑ διαχώρισε το ζήτημα της διαγραφής από εκείνο της καταβολής των οφειλόμενων συνδρομών, καθώς διαπιστώθηκε ότι η αντίθετη πρακτική του δεν καλυπτόταν από σχετική διάταξη. Ο Συνήγορος έχει απευθύνει την ίδια πρόταση και προς το ΤΕΕ, το οποίο όμως δεν ανταποκρίθηκε, ενώ στο μεταξύ ο ενδιαφερόμενος προτίμησε να τακτοποιήσει τις οφειλές του ενόψει του κινδύνου μεγαλύτερης οικονομικής ζημίας (υποθέσεις 150347, 157091/2012).

Οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του ΟΑΕΕ, όταν εκκρεμεί οφειλή από καθυστερούμενες εισφορές ή οποιαδήποτε άλλη αιτία, η καταβολή της σύνταξης είναι δυνατή μόνον αφού το σύνολο της οφειλής περιοριστεί σε ποσό μικρότερο ή ίσο του 40πλάσιου του ποσού του κατώτατου ορίου σύνταξης γήρατος που ισχύει κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Αν η οφειλή είναι μεγαλύτερη, το επιπλέον ποσό θα πρέπει να καταβληθεί μέσα σε προθεσμία 2 μηνών,

αλλιώς η σύνταξη χορηγείται αφού εξοφληθεί η οφειλή και μόνο έπειτα από νέα αίτηση συνταξιοδότησης. Το πρόβλημα αφορά μεγάλο αριθμό αυτοαπασχολούμενων οι οποίοι, ιδιαίτερα στην παρούσα συγκυρία, αδυνατούν να ανταποκριθούν πλήρως στις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις και κατά συνέπεια δεν μπορούν να συνταξιοδοτηθούν (υποθέσεις 147409/2011, 149592/2012). Ο Συνήγορος πρότεινε να παρακρατείται το σύνολο της οφειλής από το ποσό των αναδρομικών συντάξεων, όπου αυτό είναι εφικτό, ή να συμψηφίζεται η συνολική οφειλή από εισφορές με το ποσό της σύνταξης, πρόταση η οποία μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις έγινε αποδεκτή.

Στην περίπτωση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα θίξει το ζήτημα της επιβολής εισφορών χωρίς προηγούμενη ακρόαση (υποθέσεις 129822/2010, 142192, 145906/2011, 149002/2012). Η εφαρμογή της προηγούμενης ακρόασης όχι μόνο θα συνέβαλλε στην τήρηση της νομιμότητας, αλλά επιπλέον θα συνέτεινε ώστε να διευκρινίζονται ταχύτερα τα ζητήματα και να μετριάσει η προσφυγή στη χρονοβόρα διαδικασία ενδικοφανών και δικαστικών προσφυγών, εφόσον κάθε κύριος έργου ή εργοδότης θα είχε την ευχέρεια να παράσχει εγκαίρως χρήσιμες διευκρινίσεις για την έκδοση βάσιμων και τεκμηριωμένων πράξεων επιβολής εισφορών, ιδίως στον τομέα των οικοδομικών έργων. Ωστόσο το ΙΚΑ, επικαλούμενο σχετική νομολογία, έχει απαντήσει ότι η υποχρέωση ακρόασης δεν συντρέχει σε περιπτώσεις δυσμενών διοικητικών πράξεων που εκδίδονται βάσει αντικειμενικών προϋποθέσεων και επομένως δεν συνδέονται με οιαδήποτε υποκειμενική συμπεριφορά του θιγόμενου προσώπου.

Αντίστοιχα προβλήματα δημιουργεί η πρακτική της αναβολής των ασφαλιστικών ελέγχων εργοδοτών για μεγάλο χρο-

νικό διάστημα, που αγγίζει την εκπνοή της νόμιμης δεκαετίας, με αποτέλεσμα να καλούνται οι πολίτες να καταβάλουν εισφορές, πρόστιμα και προσαυξήσεις πολλών ετών τα οποία δεν θα όφειλαν εάν είχαν ενημερωθεί και ειδοποιηθεί εγκαίρως (υποθέσεις 145906/2011, 149002/2012). Αν και το ΙΚΑ επικαλείται φόρτο των αρμόδιων κλιμακίων του, στην παρέμβαση του Συνηγόρου ανταποκρίθηκε η Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) και παρέπεμψε στον Ν. 4075/2012, ο οποίος προβλέπει τη

 διενέργεια μηχανογραφικού ελέγχου σύγκρισης δηλωθεισών και καταβληθεισών εισφορών εντός του επομένου μήνα από εκείνον της υποβολής των αναλυτικών περιοδικών δηλώσεων για κάθε προηγούμενη μισθολογική περίοδο, οπότε ο έλεγχος καθιερώνεται πλέον ως τυπική ελεγκτική διαδικασία και ολοκληρώνεται εντός του μεθεπομένου μήνα έπειτα από εκείνον της απασχόλησης.

Με τον τρόπο αυτό αναμένεται να αποφευχθεί εφεξής ο καταλογισμός ύστερα από πάροδο πολλών ετών.

ΤΡΟΦΕΙΑ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

Η μείωση των πόρων των ΟΤΑ, αλλά και η οικονομική αποδυνάμωση της οικονομίας λόγω της γενικότερης κρίσης επέφεραν πολύπλευρες αρνητικές επιπτώσεις στο πεδίο της φιλοξενίας παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς. Η παρέμβαση του Συνηγόρου ζητήθηκε κατ' αρχάς προκειμένου να ανατραπεί αιφνίδια αύξηση των τροφείων που είχε επιβληθεί από τον Δήμο Χαϊδαρίου κατά τη διάρκεια της περιόδου φιλοξενίας των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η αύξηση παραβίαζε την ισχύουσα νομοθεσία, που επιβάλλει και προβλέπει το ύψος των τροφείων της επόμενης χρονιάς να

γνωστοποιείται κατά τον χρόνο έναρξης των εγγραφών. Επιπλέον, η πρακτική αυτή ερχόταν σε σύγκρουση με τις αρχές της διαφάνειας και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Ο δήμος όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε, αλλά προχώρησε σε βεβαίωση οφειλών προς τους γονείς που δεν κατέβαλαν το ποσό της αύξησης (υποθέσεις 138183/2011, 153825/2012).

 Τελικά, με παρέμβαση του Συνήγορου, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής αποφάνθηκε ότι η απαίτηση καταβολής αυξημένων τροφείων δεν είναι σύνομη και επομένως δεν υφίσταται απαιτητό χρέος ως προς το ποσό της αύξησης.

Ωστόσο η αύξηση των τροφείων έτεινε να λάβει πιο γενικευμένο χαρακτήρα στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ, με την έναρξη της περιόδου φιλοξενίας 2012-2013. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι, σε συνέχεια μείωσης της αποζημίωσης που προβλεπόταν για τους σταθμούς από το παραπάνω πρόγραμμα, ορισμένοι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί είχαν αυξήσει δυσανάλογα το ποσοστό συμμετοχής που απαιτούσαν από τους γονείς. Με αφορμή την παραπάνω διαπίστωση, διατυπώθηκε προς το αρμόδιο υπουργείο σειρά προτάσεων με στόχο το πρόγραμμα να υλοποιηθεί με τρόπο που να ανταποκρίνεται ουσιαστικά στις υπάρχουσες ανάγκες των επωφελουμένων οικογενειών (υποθέσεις 156637, 156829, 156930, 157169, 157478/2012).^{*} Σχετικά ήταν και τα προβλήματα που προέκυψαν από την αύξηση των αιτήσεων των πολιτών και την ταυτόχρονη μείωση των διαθέσιμων θέσεων στους παιδικούς σταθμούς, με συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις τον αποκλεισμό παιδιών. Ο Συνήγορος ασχολήθηκε ιδίως με την προβληματική θέσπιση κριτηρίου δημοτικότητας για την εγγραφή σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, που είχε ως αποτέλεσμα να αποκλείονται οι κάτοικοι που δεν ήταν συγχρόνως δη-

μότες (υποθέσεις 144354, 145096/2011, 152450/2012)^{*}, με τον αποκλεισμό των τέκνων δημοσίων υπαλλήλων λόγω δι-άθεσης του συνόλου των θέσεων μέσω του επιχορηγούμενου προγράμματος (υποθέσεις 143405/2011, 153726/2012) και με τη συνεκτίμηση του εκκαθαριστικού σημειώματος του προηγούμενου οικονομικού έτους για την εξέταση των αιτημάτων εγγραφής παιδιών (υποθέσεις 153726, 154073, 154114/2012). Και στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος παρέ-νέβη για τη διασφάλιση του σχετικού δικαιώματος των παιδιών, διατυπώνοντας προς τους αρμόδιους φορείς σχετικές προτάσεις (βλ. και σ. 139).

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Κατά το έτος 2012 υποβλήθηκε μεγάλος αριθμός αναφορών από πολίτες με αντικείμενο τόσο την ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και τους οικονομικούς όρους της παροχής τους. Λόγω έντονων οικονομικών προβλημάτων, πολλοί από αυτούς αδυνατούν να εξοφλήσουν οφειλές τους και προσφεύγουν στον Συνήγορο ζητώντας τη συνδρομή του. Μεγάλο ποσοστό των υποθέσεων που διερευνήθηκαν αφορούσε αδυναμία εξόφλησης οφειλών προς τη ΔΕΗ, που εντοπίζεται κυρίως σε σημαντικό έλλειμμα πληροφόρησης των πολιτών όσον αφορά προβλεπόμενες στον νόμο ευνοϊκές διατάξεις, ιδίως ως προς τα δικαιώματα που τους παρέχονται σχετικά με τη δυνατότητα ολικής ή μερικής διαγραφής χρεών, τον διακανονισμό εξόφλησης οφειλών σε δόσεις, καθώς και τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις άσκησης των εν λόγω δικαιωμάτων. Μεταξύ άλλων, ο τομέας των μεταφορών, τόσο σε επίπεδο μετακίνησης των επιβατών μέσω των αστικών συγκοινωνιών όσο και σε επίπεδο

μεταφοράς των μαθητών από και προς τα σχολεία, αναδεικνύεται σε πεδίο που χρήζει μεταρρυθμίσεων ως προς τους επιβαλλόμενους οικονομικούς όρους αλλά και ως προς τη διασφάλιση ενός ελάχιστου ποιοτικού επιπέδου στην παροχή των σχετικών υπηρεσιών, οι οποίες, συχνά, δεν πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές.

ΧΡΟΝΙΖΟΝΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΕΗ

Στην ειδική έκθεση του έτους 2010,^{*} ο Συνήγορος είχε καταγράψει τα σημαντικότερα προβλήματα στις σχέσεις ΔΕΗ-καταναλωτών. Η ΔΕΗ ουδέποτε τοποθετήθηκε εγγράφως. Μετά την πάροδο διετίας, ορισμένα ζητήματα επανέρχονται και τίθενται εκ νέου υπόψη της επιχείρησης.

Η μεταφορά οικονομικών οφειλών μεταξύ φυσικών προσώπων, ακόμα και αν πρόκειται για συζύγους ή τέκνα, δεν έχει νόμιμη βάση στο εθνικό σύστημα δικαίου και δεν μπορεί να περιλαμβάνεται ως όρος στο Συμβόλαιο Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος. Σε αυτό προβλέπεται ότι η ΔΕΗ έχει το δικαίωμα να προσθέσει στους λογαριασμούς που εκδίδει οποιαδήποτε άλλη οφειλή του καταναλωτή προς την επιχείρηση η οποία προέρχεται από οποιαδήποτε αιτία, και κυρίως από καταναλώσεις ηλεκτρικού ρεύματος που έγιναν με βάση προηγούμενο συμβόλαιο με αυτόν σε οποιοδήποτε άλλο ακίνητο από το οποίο μετοίκησε. Η ΔΕΗ μπορεί να μεταφέρει την οφειλή σε λογαριασμό του ίδιου του καταναλωτή και όχι σε κάθε πρόσωπο που τον φιλοξενεί. Διαφορετικά πρόκειται για σύμβαση σε βάρος τρίτου (άρθρο 415 ΑΚ) και δεν ισχύει.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι η ΔΕΗ έχει τη δυνατότητα να επιδιώξει με άλλους νόμιμους τρόπους την καταβολή των οφειλομένων, σε καμία όμως περίπτωση η διακοπή της ηλεκτροδότησης δεν πρέπει

να χρησιμοποιείται ως μέσο πίεσης προς τους οφειλέτες πολίτες. Απαραίτητο κρίνεται να τοποθετηθεί επίσημα η ΔΕΗ επί του θέματος αυτού και να ενημερωθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι υπάλληλοι, ώστε να εκλείψουν παρόμοια περιστατικά.

Στον Συνήγορο υποβλήθηκε αναφορά με αντικείμενο την υπογραφή από τη ΔΕΗ συμβολαίου προμήθειας για την ηλεκτροδότηση οικίας με πρόσωπο φερόμενο ως ενοικιαστή, το οποίο όμως δεν προσκόμισε κανένα σχετικό αποδεικτικό έγγραφο, ενώ μάλιστα είχε προηγηθεί και είχε γίνει δεκτή αίτηση διακοπής ηλεκτροδότησης του ακινήτου από τον ιδιοκτήτη του, καθώς –κατ' αυτόν– δεν ήταν κατοικημένο. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, ανεξάρτητα από τα στοιχεία που απαιτούνται από τον Κανονισμό της ΔΕΗ (αστυνομική ταυτότητα, αποδεικτικό ΑΦΜ κ.λπ.), προκειμένου να συναφθεί νέο συμβόλαιο παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, πρέπει απαραίτητα να αποδεικνύεται η σχέση του αιτούντος με το ακίνητο μέσω τίτλου ιδιοκτησίας ή μισθωτήριου συμβολαίου. Σε αντίθετη περίπτωση παραβιάζεται η συνταγματική αρχή προστασίας της ιδιοκτησίας, και η ΔΕΗ εμπλέκεται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Ανάλογη προβληματική έχει αναπτυχθεί από τον Συνήγορο και στις περιπτώσεις που ο μισθωτής, ενώ δεν είναι ο αντισυμβαλλόμενος της ΔΕΗ, προβαίνει σε διακανονισμό οφειλών, χωρίς αυτό να γνωστοποιείται στον ιδιοκτήτη και πελάτη της επιχείρησης, από τον οποίο τελικά ζητείται το οφειλόμενο ποσό.

Σε πολλές περιπτώσεις καταγραφής κατάναλωσης ηλεκτρικού ρεύματος χαμηλότερης από την πραγματική ή λανθασμένη τιμολόγησης της κατανάλωσης ή ακόμη και διαπιστωμένης ρευματοκλοπής, η ΔΕΗ αναπροσαρμόζει τους λογαριασμούς της τελευταίας πενταετίας χρεώνοντας αναδρομικά τον καταναλωτή, χωρίς διερεύνηση του ζητήματος. Τα συνήθως ιδιαίτερα

υψηλά χρηματικά ποσά που προκύπτουν αναζητούνται συνολικά από τον καταναλωτή, ο οποίος καταφεύγει σε διακανονισμό. Τα δε σχετικά ενημερωτικά έγγραφα προς τον πολίτη στερούνται ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, την οποία απαιτείται να έχουν οι πράξεις της ΔΕΗ τόσο ως προς τη νομική βάση της ανατιμολόγησης όσο και ως προς τον χρόνο αυτής.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει εγγράφως ότι αρμοδιότητα της επιχείρησης είναι η συντήρηση και η καλή λειτουργία του μετρητή. Είναι συνεπώς αδικαιολόγητη η επιβάρυνση του πολίτη λόγω αδυναμίας της ΔΕΗ να ρυθμίσει και να εποπτεύει επαρκώς το δίκτυό της. Σε κάθε περίπτωση, ο πολίτης θα πρέπει να διευκολύνεται όσο το δυνατόν περισσότερο στην εκπλήρωση των οικονομικών του υποχρεώσεων και η επιχείρηση να αποφεύγει τη χρήση του ενδεχομένου διακοπής της ηλεκτροδότησης ως μέσου πίεσης.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑΚΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Κατά τη διάρκεια του έτους 2011 υποβλήθηκε στον Συνήγορο σημαντικός αριθμός αναφορών από πολίτες κατόχους κάρτας πολλαπλών διαδρομών (μηνιαίας και ετήσιας) με αντικείμενο την οικονομική απώλεια που υπέστησαν κατά τη διάρκεια των απεργιακών κινητοποιήσεων των εργαζομένων στις εταιρείες του ομίλου ΟΑΣΑ μεταξύ Δεκεμβρίου 2010 και Φεβρουαρίου 2011. Ο Συνήγορος, λαμβάνοντας υπόψη την εξαιρετικά δύσκολη οικονομική κατάσταση, εισηγήθηκε τόσο στον Υπουργό Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΑΑΥΜΔ) όσο και στη διοίκηση του ΟΑΣΑ τα εξής:

- Την ενιαία αντιμετώπιση του θέματος της αποζημίωσης των επιβατών κατά τη διάρκεια απεργίας σε όλους τους Χάρτες

Υποχρεώσεων προς τους Καταναλωτές (ΧΥΚ) των αστικών και λοιπών συγκοινωνιών.

- Την αναπροσαρμογή του ΧΥΚ του ΟΑΣΑ, ώστε να προβλέπεται διαδικασία αποζημίωσης σε περίπτωση απεργιακών κινητοποιήσεων, ενδεχομένως υπό τη μορφή παροχής εισιτηρίων για κάθε ημέρα απεργίας στους κατόχους κάρτας πολλαπλών διαδρομών.
- Τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του επιβατικού κοινού μερικώς, με προσωπικό ασφαλείας.

Ωστόσο, όπως προκύπτει από τον τροποποιημένο ΧΥΚ που εστάλη στον Συνήγορο από τον ΟΑΣΑ, οι προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής τελικώς δεν υιοθετήθηκαν.*

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ο Συνήγορος έχει διερευνήσει σημαντικό αριθμό αναφορών σχετικών με προβλήματα που ανέκυψαν στις μετακινήσεις των μαθητών ήδη από την προηγούμενη σχολική χρονιά. Τα προβλήματα αφορούσαν κυρίως την έλλειψη συνοδών στα λεωφορεία, τη μη χρήση ζωνών ασφαλείας, την κακή εκτέλεση των δρομολογίων, περιπτώσεις ανάρμοστης συμπεριφοράς οδηγών προς τους μεταφερόμενους μαθητές και προβλήματα στη μεταφορά μαθητών με αναπηρίες. Το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) απάντησε σε σχετικό έγγραφο της ανεξάρτητης αρχής ότι δεν έχει καμία αρμοδιότητα για τη μεταφορά των μαθητών αυτή καθ' εαυτήν ούτε για τον έλεγχο της ασφαλούς μετακίνησής τους. Με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς ωστόσο εμφανίστηκαν σοβαρότερα ζητήματα στη διεξαγωγή της μεταφοράς των μαθητών πανελλαδικά, με αποτέλεσμα πολλοί μαθητές να μην έχουν πρόσβαση στο σχολείο (ενδεικτικές υποθέσεις 147850/2011, 155583, 157209, 157335/2012).

Ο Συνήγορος, σε νέα παρέμβαση του προς τα Υπουργεία Παιδείας και Εσωτερικών, τόνισε ότι θεωρεί αναγκαία την άμεση διευθέτηση του ζητήματος, ώστε να εξομαλυνθεί η κατάσταση για όλους τους μαθητές που δικαιούνται μεταφορά στο σχολείο, και τη δρομολόγηση διαδικασιών για την έγκαιρη διασφάλιση της μεταφοράς των μαθητών μελλοντικά.*

Συγκεκριμένα, επισήμανε τα εξής:

- Η νομοθεσία προβλέπει δωρεάν μεταφορά για συγκεκριμένες κατηγορίες μαθητών που φοιτούν σε δημόσιο σχολείο, δικαίωμα άμεσα συνδεδεμένο με το δικαίωμα στην εκπαίδευση.
- Η συγχώνευση σχολείων με στόχο την πληρέστερη εκπαίδευση των παιδιών αλλά και την εξοικονόμηση πόρων που προέκρινε το ΥΠΑΙΘΠΑ θα έπρεπε να συνοδεύεται από τη ρύθμιση της δωρεάν και ασφαλούς μεταφοράς των μαθητών σε βάθος χρόνου και της εποπτείας των φορέων που την υλοποιούν. Πιθανή επέκταση των συγχωνεύσεων θα πρέπει να πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις.
- Τα παιδιά που υποχρεωτικά φοιτούν σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης θα πρέπει να μετακινούνται δωρεάν με μεταφορικά μέσα που πληρούν τις προδιαγραφές ασφαλείας. Για πολλά από αυτά η έλλειψη μεταφοράς συνεπάγεται τον αποκλεισμό τους από την εκπαίδευση.
- Η οικονομική επιβάρυνση των γονέων ως προς τη μεταφορά των παιδιών στο σχολείο οδηγεί σε αρκετές περιπτώσεις σε διακοπή της φοίτησης όταν αδυνατούν να καλύψουν τα έξοδα μετακίνησης. Μια προσωρινή άμβλυνση του προβλήματος αυτού θα μπορούσε να επέλθει με τη δωρεάν μετακίνηση των παιδιών με τα ήδη υπάρχοντα δρομολόγια των αστικών συγκοινωνιών και των ΚΤΕΛ για όσο διάστημα παραμένει το πρόβλημα.

- Η διασφάλιση της μεταφοράς των μαθητών είναι απαραίτητη για τη συνέχιση της λειτουργίας των Μουσικών και των Καλλιτεχνικών Σχολείων, τα οποία συγκεντρώνουν μαθητές από πολλούς δήμους.

Ειδικότερα, ο Συνήγορος πρότείνει:

- Τη μεταφορά της αρμοδιότητας για τις μεταφορές των μαθητών στις περιφέρειες.
- Την τροποποίηση της ισχύουσας ΚΥΑ ώστε να προβλεφθούν ρητά τόσο η υποχρέωση παρουσίας συνοδού στα λεωφορεία που μεταφέρουν μαθητές τουλάχιστον της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσο και οι αρμοδιότητές τους.
- Την αποφυγή ανάθεσης της μετακίνησης σε γονείς.
- Το ΥΠΑΙΘΠΑ να αποκτήσει αρμοδιότητα τουλάχιστον εποπτείας και ελέγχου της ορθής υλοποίησης της μεταφοράς στα σχολεία, καθώς από αυτήν εξαρτάται η πρόσβαση πολλών μαθητών στην εκπαίδευση.

Με τον Ν. 4089/2012 ρυθμίζονται θέματα οικονομικής αποζημίωσης των μεταφορέων και προβλέπεται η ανάληψη της σχετικής αρμοδιότητας από τις περιφέρειες.

 Τελικά, η μεταφορά των μαθητών αποκαταστάθηκε σταδιακά σε αρκετά σχολεία. Ωστόσο παραμένει η ανάγκη για τον ορθολογικό σχεδιασμό και τη διασφάλιση της πλήρους εφαρμογής της νομοθεσίας όσον αφορά την ασφαλή μεταφορά όλων των παιδιών που τη δικαιούνται.

ΔΑΝΕΙΑ

Η δραματική μείωση των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων σε συνδυασμό με την αύξηση των φορολογικών βαρών οδήγησε μεγάλο αριθμό αυτών σε αδυναμία

ανταπόκρισης στις δανειακές τους υποχρεώσεις. Οι αρμόδιοι φορείς προσφέρουν στους δανειολήπτες τη δυνατότητα επιμήκυνσης της διάρκειας εξόφλησης δανείων ή την αναστολή, για ορισμένο χρονικό διάστημα, εξυπηρέτησης του δανείου, κατόπιν αίτησής τους και υπό προϋποθέσεις. Ωστόσο, όπως διαπιστώνει ο Συνήγορος από τη διερεύνηση υποθέσεων, προβλήματα έχουν ανακύψει κατά τη διαδικασία κρίσης τέτοιων αιτήσεων από φορείς του δημόσιου τομέα που χορηγούν δάνεια, ενώ παράλληλα εμμένουν διοικητικές πρακτικές που καταδεικνύουν ελλείμματα στην ενημέρωση των δικαιούχων και, συχνά, αδικαιολόγητα ανεπιεική αντιμετώπισή τους.

TAMEIO ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ (ΤΠΔ)

Η αδυναμία υπαγωγής δανειοληπτών στις ευνοϊκές διατάξεις του άρθρου 25, παράγρ. 1 και 6 του Ν. 3867/2010, λόγω τιτλοποίησης του δανείου τους, απασχόλησε τον Συνήγορο, καθώς στις εν λόγω ρυθμίσεις δεν συμπεριλαμβάνονται τα τιτλοποιημένα δάνεια, αλλά τυχόν αιτήσεις που αφορούν τα δάνεια αυτής της κατηγορίας εξετάζονται κατά περίπτωση από το ΔΣ του ΤΠΔ. Το πρόβλημα αυτό απασχολεί χιλιάδες δανειολήπτες, οι οποίοι αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

Ο Συνήγορος επισήμανε προς τον πρόεδρο του ΔΣ ότι οι δανειολήπτες του ΤΠΔ των οποίων τα δάνεια τιτλοποιήθηκαν έχουν περιέλθει, χωρίς ευθύνη τους, σε δυσμενέστερη κατάσταση όσον αφορά τη δυνατότητα υπαγωγής τους στις διατάξεις περί ευνοϊκής αποπληρωμής των δανείων τους, έναντι άλλων των οποίων τα δάνεια δεν τιτλοποιήθηκαν. Για τον λόγο αυτό ζήτησε να αποκατασταθεί η δυνατότητα υπαγωγής τους στις διατάξεις περί διευκόλυνσης, ώστε να αντιμε-

τωπίζονται ισότιμα με τους υπόλοιπους δανειολήπτες του ΤΠΔ. Το ΤΠΔ δεν έχει ακόμη τοποθετηθεί (υποθέσεις 153224 και 153378/2012).

Βάσει διάταξης, το ΤΠΔ μετά τον θάνατο του αντισυμβαλλόμενου-δανειολήπτη έχει δικαίωμα να παρακρατεί τις δόσεις αποπληρωμής δανείου από τη σύνταξη χηρείας που λαμβάνει ο επιβιώσας σύζυγος, ανεξάρτητα αν ο ίδιος ήταν επίσης δανειολήπτης ή όχι. Ο Συνήγορος τοποθετήθηκε με πόρισμα υπέρ της κατάργησης της διάταξης διότι επεκτείνει καταχρηστικά τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από σύμβαση εκτός της συμβατικής σχέσης. Έρχεται δε σε αντίθεση με τη φύση της σύνταξης χηρείας, η οποία αποδίδεται «εξ ιδίου δικαιώματος» δημοσίου δικαίου του συνταξιούχου και δεν κληρονομείται ώστε να βαρύνεται με χρέη του κληρονομούμενου.

Σε άλλη υπόθεση, το ΤΠΔ καθυστέρησε επί μακρόν την επιστροφή χρηματικού ποσού σε πολίτη παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις του μέσω αιτήσεων και τηλεφωνικών επικοινωνιών. Το ποσό αφορούσε πέντε δόσεις δύο συνολικά δανείων οι οποίες παρακρατήθηκαν ύστερα από την εκ μέρους του ενδιαφερομένου εξόφληση των εν λόγω δανείων. Κατόπιν επιτόπιας συνεργασίας του Συνηγόρου με το αρμόδιο τμήμα του ταμείου, το αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό επεστράφη άμεσα (υπόθεση 155656/2012).

Πολίτης διαμαρτυρήθηκε για καθυστέρηση, επί ένα και πλέον έτος, στην ολοκλήρωση της διαδικασίας άρσης υποθήκης του ακινήτου του, το οποίο είχε αγοράσει με στεγαστικό δάνειο από το ΤΠΔ. Αιτία της καθυστέρησης αποτελούσε η απώλεια σημαντικών εγγράφων από το φάκελο του δανειολήπτη, συγκεκριμένα της δανειακής σύμβασης και της εγγραφής υποθήκης στο αρμόδιο υποθη-

κοφυλακείο. Το ταμείο ζήτησε εκ νέου τα έγγραφα από τον ίδιο τον πολίτη. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η άρση της υποθήκης ολοκληρώθηκε μέσω της διαδικασίας ανασύστασης φακέλου (υπόθεση 154678/2012).

Σε συνέχεια βετούς καθυστέρησης του ΤΠΔ να ενημερώσει πολίτη για την υποχρέωση καταβολής τοκοχρεολυτικών δόσεων επισκευαστικού δανείου που είχε ληφθεί κατά το έτος 2005 από τον –αποβιώσαντα το 2006– σύζυγό της, στις αρχές του 2012 η ενδιαφερόμενη έλαβε έγγραφο για φορολογική χρήση από το ταμείο από το περιεχόμενο του οποίου προέκυπτε ότι ο αποβιώσας σύζυγός της δεν είχε καταβάλει κατά το έτος 2011 τις τοκοχρεολυτικές δόσεις που αντιστοιχούσαν στο προαναφερθέν δάνειο για το έτος αυτό. Η ενδιαφερόμενη, που δεν ήταν ενήμερη για την ανειλημμένη υποχρέωση του συζύγου της, απευθύνθηκε άμεσα στο ταμείο και κατέβαλε ποσό ως έναντι για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές, ενώ παράλληλα ζήτησε να παρακρατούνται οι δόσεις μέχρι την εξόφληση από τη σύνταξη χηρείας της. Ωστόσο, λίγους μήνες αργότερα πληροφορήθηκε ότι ο λογαριασμός του δανείου δεν είχε πιστωθεί με το καταβληθέν ποσό και παράλληλα ότι όφειλε να μεριμνήσει για την καταβολή της τοκοχρεολυτικής δόσης του μηνός Σεπτεμβρίου καθώς, σε αντίθετη περίπτωση, κινδύνευε να ακυρωθεί ο διακανονισμός. Κατόπιν συνεργασίας του Συνηγόρου με το αρμόδιο τμήμα του ταμείου, η δόση του Σεπτεμβρίου παρακρατήθηκε από τη σύνταξη της ενδιαφερομένης. Ο Συνήγορος επιδιώκει περαιτέρω τη συνολική διαγραφή των τόκων λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών (υπόθεση 156546/2012).

Το ΤΠΔ ανακάλεσε απόφαση χορήγησης στεγαστικού δανείου ανέγερσης πρώτης κατοικίας, παρ' ότι είχε προηγηθεί έγκριση ενυπόθηκου τοκοχρεολυτικού

δανείου από την αρμόδια Επιτροπή Πιστώσεων, σε συνέχεια μελέτης της σχετικής αίτησης και των συνημμένων δικαιολογητικών. Η ενδιαφερόμενη είχε ήδη προβεί στην αγορά οικοπέδου για την ανέγερση κατοικίας, τα έξοδα της οποίας θα καλύπτονταν αποκλειστικά από το εγκεκριμένο δάνειο, έχοντας μάλιστα ήδη προσκομίσει όλα τα απαιτούμενα για την κατάρτιση της σύμβασης δανείου και την εκταμίευση του ποσού δικαιολογητικά. Ωστόσο το ΔΣ του ΤΠΔ απεφάνθη εν συνεχεία για τη μη δανειοληπτική της ικανότητα, κρίνοντας ότι αυτή εξαντλείται με βάση το ύψος των καθαρών μηνιαίων αποδοχών της και την ήδη ανειλημμένη υποχρέωση μηνιαίας καταβολής ποσού προς ιδιωτική τράπεζα. Η ενδιαφερόμενη υπέβαλε αίτηση επανεξέτασης, επισημαίνοντας ότι στο μηνιαίο εισόδημά της δεν συνυπολογίστηκε η αναλογία επιδομάτων και δώρων, καθώς και τα έσοδά της από ξενοδοχειακή επιχείρηση, όπως αυτά απεικονίζονταν στην τελευταία υποβληθείσα φορολογική της δήλωση. Η αίτησή της απορρίφθηκε.

Ο Συνήγορος επισήμανε στο ΤΠΔ ότι η έγκριση του δανείου επήλθε έπειτα από έλεγχο των δικαιολογητικών που ζητήθηκαν αρχικά και στα οποία δεν περιλαμβανόταν βεβαίωση οφειλών σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς αυτή δεν είχε ζητηθεί εξαρχής, παρόλο που, όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων, ήταν καθοριστική για την έκδοση της τελικής απόφασης περί χορήγησης ή μη του δανείου. Παράλληλα, η ενδιαφερόμενη είχε ήδη προβεί στην αγορά οικοπέδου για την ανέγερση οικίας. Η απόφαση για προσκόμιση της βεβαίωσης αυτής ελήφθη από το ΔΣ του ΤΠΔ αφότου τέθηκαν σε ισχύ οι διατάξεις του Ν. 3965/2011 και του Ν. 3985/2011. Ωστόσο το άρθρο 2, παράγρ. 5 του Ν. 3965/2011 προβλέπει ότι δάνεια του ΤΠΔ για τα οποία οι αιτήσεις υποβλήθηκαν ή εγκρίθηκαν πριν από την έναρξη

ισχύος του χορηγούνται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις. Όπως επισήμανε ο Συνήγορος, οι προϊσχύουσες διατάξεις δεν προέβλεπαν υποχρέωση προσκόμισης βεβαίωσης οφειλών σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα μεταξύ των όρων και των προϋποθέσεων χορήγησης στεγαστικών δανείων από το ΤΠΔ. Επιπλέον, περιλάμβαναν όρους που διασφάλιζαν την επιστροφή του χορηγούμενου δανείου, αφενός με την εκχώρηση προς το ταμείο, κατά τη συνομολόγηση του δανείου, μέχρι τα 6/10 των αποδοχών, εφόσον πρόκειται για εν ενεργεία δημόσιο υπάλληλο, αφετέρου με υποθήκη ισόποση του δανείου. Το ΤΠΔ, επικαλούμενο την προστασία των δανειοληπτών λόγω των διαρκώς μεταβαλλόμενων αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων, δεν δέχθηκε την πρόταση του Συνηγόρου και ενέμεινε στην απορριπτική του απόφαση (υπόθεση 146482/2011).

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων (ΜΤΠΥ) απέρριψε αίτημα δημοσίας υπαλλήλου ενταγμένης σε καθεστώς προσυνταξιοδοτικής διαθεσιμότητας με αντικείμενο την αναστολή καταβολής των δόσεων δανείου της.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4052/2012 (άρθρο 138, παράγρ. Γ1), το ΜΤΠΥ δύναται, με απόφαση του ΔΣ, να αναστείλει την καταβολή δόσεων για 6 ή περισσότερους μήνες, κατά τους οποίους καταβάλλονται μόνον οι αναλογούντες τόκοι, και στη συνέχεια να παρατείνει τον χρόνο αποπληρωμής του δανείου κατά 12 ή περισσότερους μήνες, σε σχέση με τον απομένοντα συμβατικό χρόνο, με αντίστοιχο επανυπολογισμό των ισόποσων μηνιαίων δόσεων. Εντούτοις, το ΜΤΠΥ απέρριψε το αίτημα προτάσσοντας ως κύριο επιχείρημα την

ανάγκη να εισπράξει στο συντομότερο χρονικό διάστημα τα χρήματά του ώστε να μπορέσει να αντεπεξέλθει στον βασικό προορισμό του, που είναι η παροχή μερίσματος στους δικαιούχους αποφάσισε ως εκ τούτου τη μείωση κατά 50% της παρακρατούμενης δόσης του δανείου κατά τη διάρκεια της περιόδου που οι μέτοχοι βρίσκονται σε καθεστώς προσυνταξιοδοτικής διαθεσιμότητας και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Παρ' ότι είναι σαφές ότι το ταμείο δεν υποχρεούται, αλλά έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει στις διευκολύνσεις που προβλέπονται από τον νόμο, ο Συνήγορος πρότεινε να εφαρμοστούν οι εν λόγω ευνοϊκές ρυθμίσεις για τους δανειολήπτες που έχουν τεθεί στο καθεστώς αυτό ενόψει δύο βασικών παραμέτρων: Αφενός, οι υπάλληλοι αυτοί βρέθηκαν αιφνιδιαστικά σε πολύ δυσμενέστερη οικονομική κατάσταση από όλους τους υπόλοιπους συναδέλφους τους, στον βαθμό που, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις (Ν. 4024/2011, άρθρο 33), μέχρι τη συνταξιοδότησή τους λαμβάνουν αποκλειστικά το 60% του βασικού μισθού που ελάμβαναν κατά τον χρόνο εισόδου σε προσυνταξιοδοτι-

κή διαθεσιμότητα, χωρίς την καταβολή οποιωνδήποτε άλλων πρόσθετων αμοιβών, αποδοχών και επιδομάτων. Συνεπώς οι συγκεκριμένοι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν, στην τρέχουσα δυσμενή συγκυρία, ακόμη πιο οξυμένα οικονομικά προβλήματα και η απαλλαγή από την υποχρέωση αποπληρωμής των δόσεων για το διάστημα που βρίσκονται στο καθεστώς αυτό θα συνιστούσε ένα σημαντικό μέτρο ανακούφισης. Αφετέρου, ο αριθμός των συγκεκριμένων αυτών υπαλλήλων υπολογίζεται, βάσει επίσημων στοιχείων, ότι είναι ιδιαίτερα μικρός και κατ' επέκταση η οποία επιβάρυνση του ταμείου από την εφαρμογή των ευνοϊκών διατάξεων εκτιμάται ότι θα είναι, αν όχι αμελητέα, τουλάχιστον απολύτως διαχειρίσιμη, χωρίς δηλαδή να επιφέρει από μόνη της δυσμενείς επιπτώσεις στην παροχή μερίσματος στους μετόχους.

Το ΜΤΠΥ δεν αποδέχθηκε την πρόταση του Συνηγόρου, εμμένοντας στο επιχείρημα ότι κύριος σκοπός του ταμείου είναι η παραγωγή και απονομή μερίσματος και όχι η παροχή χρηματικών διευκολύνσεων στους μετόχους (υπόθεση 154240/2012).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2012) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.